

Stortingets justiskomité
Sendt inn gjennom Stortingets høringsportal.

Deres referanse:
Vår referanse:
Dato: 26.01.2024
Publikasjonsnr.: NIM-H-2023-006

Skriftlig innspill til Justiskomiteens høring av Prop. 36 S (2023-2024) – Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028)

1. Innledning

Norge har en menneskerettslig plikt til å forebygge og bekjempe vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, og å gi tilstrekkelig støtte og vern til voldsutsatte. Disse pliktene følger blant annet av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK), FNs kvinnekonvensjon, FNs barnekonvensjon, Istanbulkonvensjonen og Lanzarotekonvensjonen.

I løpet av de siste årene har det kommet en lang rekke rapporter som stadfester at vold og overgrep utgjør et stort og vedvarende samfunnsproblem i Norge.¹ Dette er alvorlig, også fra et menneskerettslig ståsted.²

2. Overordnet om tiltakene i opptappingsplanen

Opptappingsplanen inneholder etter NIMs syn gode og dekkende vurderinger av voldssituasjonen i Norge. Imidlertid ser det ikke ut til at tiltakene i planen fullt ut vil kunne avhjelpe de utfordringene som planen beskriver. Et gjennomgående trekk i opptappingsplanen er, slik vi leser den, at den inneholder få konkretiserte og forpliktende tiltak. Videre er mange av tiltakene etter vårt syn lite mål- og etterprøvbare. Få av tiltakene som listes opp i planen har for eksempel konkrete tidsplaner.

Et eksempel er tiltaket om å *oppfordre* kommuner til å utarbeide egne handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.³ Riksrevisjonen har pekt på at selv om regjeringen siden 2008 har oppfordret kommuner til å utarbeide slike handlingsplaner, har en tredjedel av kommunene i deres undersøkelse likevel ikke vedtatt en slik plan.⁴

NIM uttaler seg som hovedregel ikke om myndighetenes valg av metoder for å sikre gjennomføring av sine menneskerettslige forpliktelser. Men på dette feltet etablerer

¹ Se bl.a. NKVTS, *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen (2023)*, NOU 2020: 17 «Varslede drap? – Partnerdrapsutvalgets utredning.», Riksrevisjonen, Dokument 3:8 (2021–2022) og *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner*, med videre henvisninger.

² Se bl.a. [NIMs årsmelding fra 2022](#), og NIMs [supplerende rapport til forrige høring av Norge i FNs kvinnekomité](#).

³ Se pkt. 1.9.2. i opptappingsplanen.

⁴ Riksrevisjonen (2022), pkt. 3.2.

menneskerettighetene nokså detaljerte forpliktelser for myndighetene, blant annet etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) som fortolket av Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) og av Europarådets istanbulkonvensjon som forutsetter at tiltak skal være helhetlige, samordnede, kunnskapsbaserte og tilstrekkelig finansiert, jf. konvensjonen artikkel 7- 8 og 11.

NIM savner, overordnet sett, mer konkrete, forpliktende og mål- og etterprøvbare tiltak, for å sikre at tiltakene er effektive og innebærer den opptrappingen mot vold og overgrep som er nødvendig for å realisere myndighetenes menneskerettslige plikt til sikre et helhetlig vern mot vold. En årlig stortingsmelding kunne være et mulig tiltak for å sikre ivaretagelsen av forpliktelsene etter blant annet Istanbulkonvensjonen.

3. Behov for målrettede tiltak rettet mot utsatte grupper

NIM er glad for at opptrappingsplanen, som varslet, inneholder et eget kapittel med tiltak rettet mot vold og overgrep i samiske samfunn, på samme måte som i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner fra 2021. Videre er det et skritt i riktig retning at planen inneholder tiltak mot æresrelatert vold, negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Vi savner imidlertid målrettede tiltak rettet mot andre utsatte grupper i befolkningen.⁵ Etter Istanbulkonvensjonen plikter myndighetene å ta særlig hensyn til sårbare (vulnerable) personers rettigheter og behov i utformingen av tiltak for å forebygge og beskytte mot vold. Dette inkluderer blant annet eldre, personer med funksjonsnedsettelse, lhbt+personer, og personer i aktiv rus. Dette er ulike grupper som har ulike utfordringer og behov med tanke på forebygging og bekjemping av vold, men fellesnevnerer inkluderer mangel på tilstrekkelig kunnskap om og forskning på vold og overgrep mot disse gruppene, og mangler i hjelpetjenestene.

Istanbulkonvensjonens overvåkningsorgan GREVIO har også kritisert Norge for at særlig hjelpetilbudet til kvinner i aktiv rus, kvinner med funksjonsnedsettelse, i tillegg til samiske kvinner ikke er tilstrekkelig. NIM mener derfor at opptrappingsplanen burde inneholde flere målrettede tiltak rettet mot flere utsatte grupper.

4. Få tiltak rettet mot krisesentertilbudet

Videre savner NIM flere tiltak for å styrke krisesentertilbudet. Flere rapporter de senere årene har pekt på store mangler i dagens krisesentertilbud.

Dette mener NIM er alvorlig. Myndighetene er forpliktet til å sørge for at voldsutsatte har et tilstrekkelig hjelpetilbud, og Istanbulkonvensjonen krever at det er tilstrekkelig mange og tilgjengelige krisesentre. Partnerdrapsutvalget understreket i sin utredning fra

⁵ Planen inneholder for eksempel kun et fåtall tiltak rettet mot vold mot personer med funksjonsnedsettelse og vold mot eldre. Videre kan ikke NIM se at det finnes konkrete tiltak rettet mot vold mot f. eks lhbt+personer.

2020 at krisesentrene er et av de viktigste tilbudene for voldsutsatte, og at de kan være et effektivt virkemiddel også i forebyggingen av vold og overgrep.⁶

Krisesentertilbudet i Norge er også blitt kritisert av FNs kvinnekomité og GREVIO. Særlig GREVIO kritiserer de store variasjonene i kvaliteten på tilbudet og tilgjengeligheten til krisesentre, mangler i tilbudet til utsatte grupper, og at flere krisesentre sliter med å opprettholde et tilstrekkelig tilbud som følge av geografiske utfordringer og utilstrekkelige økonomiske ressurser. NIM savner derfor flere og mer konkrete tiltak, inklusive økonomiske ressurser, for å styrke krisesentertilbudet.⁷

5. Nasjonale overvåknings- og rapportørorganer

Et at tiltakene i opptrappingsplanen er at det skal utnevnes et nasjonalt overvåkningsorgan for gjennomføring av Istanbulkonvensjonen, slik konvensjonen krever. Dette ønsker NIM velkommen. NIM kan imidlertid ikke se at planen inneholder tiltak om å vurdere opprettelse av et tilsvarende organ for Menneskehandelskonvensjonen. Det følger av artikkel 29 nr. 4 i konvensjonen at statspartene skal vurdere utnevning av en nasjonal rapportør eller andre mekanismer for å overvåke statens forpliktelser etter konvensjonen.⁸ Etter NIMs syn burde planen inneholdt et slikt tiltak.

6. Behov for tilstrekkelig med ressurser til gjennomføringen av planen

Det følger av Istanbulkonvensjonen artikkel 8 at partene skal sette av tilstrekkelige økonomiske og menneskelige ressurser til en tilfredsstillende gjennomføring av helhetlig politikk, tiltak og programmer for å forebygge og motvirke vold og overgrep. Med forbehold om at NIM ikke har oversikt over alle poster i statsbudsjettet som kan være relevante, noterer vi at proposisjonen innledningsvis fastslår at vold i nære relasjoner kostet samfunnet nesten 93 milliarder kroner i 2021, en sum som sannsynligvis ikke er endret betydelig på de tre årene som har gått. Samtidig er det i kapittel 7 om budsjettmessige konsekvenser satt av 127,2 millioner kroner til tiltakene i opptrappingsplanen. NIM vil påpeke viktigheten av at det stilles tilstrekkelig med ressurser til å gjennomføre tiltakene i planen, også i et langsiktig perspektiv.

Med hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

⁶ NOU 2020: 17 *Varslede drap? – Partnerdrapsutvalgets utredning.*

⁷ NIM er kjent med at krisesenterlovgivningen skal revideres i 2024, men gitt opptrappingsplanens funksjon som styringsverktøy, mener vi at ytterligere tiltak for å styrke krisesentertilbudet bør inkluderes i planen.

⁸ "Each Party shall consider appointing National Rapporteurs or other mechanisms for monitoring the anti-trafficking activities of State institutions and the implementation of national legislation requirements."

Gro Nystuen

Assisterende direktør

Mina Haugen

Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.